

O otkazivanju Istanbulske konvencije i ustavnom uređenju prestanka međunarodnih ugovora

Obrazloženje uz referendumsko pitanje:

„JESTE LI ZA TO:

- **DA REPUBLIKA HRVATSKA OTKAŽE ISTANBULSKU KONVENCIJU (KONVENCIJU VIJEĆA EUROPE O SPRJEČAVANJU I BORBI PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI), TE**
- **DA SE U ČLANKU 133. USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE DODA 5. STAVAK, KOJI GLASI: „HRVATSKI SABOR ODLUČUJE O OTKAZIVANJU MEĐUNARODNIH UGOVORA KOJI PODLIJEŽU POTVRĐIVANJU HRVATSKOGA SABORA ILI POVLAČENJU IZ NJIH TE O ISTUPANJU IZ MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I SAVEZA ONAKVOM VEĆINOM GLASOVA ZASTUPNIKA KAKVA JE POTREBNA ZA POTVRĐIVANJE MEĐUNARODNIH UGOVORA I DAVANJE OVLAŠTI MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA ILI SAVEZIMA. O TIM SE PITANJIMA MOŽE RASPISATI DRŽAVNI REFERENDUM.“**

Ovo se obrazloženje sastoji od sljedećih dijelova: 1. Razlozi za otkazivanje Istanbulske konvencije; 2. Otkazivanje Istanbulske konvencije i zadiranje u temeljna ljudska prava; 3. Mjerodavno pravo za sklapanje međunarodnih ugovora; 4. Mjerodavno pravo za prestanak međunarodnih ugovora; 5. Može li se međunarodni ugovor otkazati državnim referendumom?; 6. O pravnoj naravi Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i Dodatak I. Popis međunarodnih ugovora koji više ne obvezuju Republiku Hrvatsku.

1. Razlozi za otkazivanje Istanbulske konvencije

Hrvatski je sabor u petak 13. travnja 2018. donio *Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (u nastavku: *Istanbulska konvencija* ili *Konvencija*). Međutim, postoje ozbiljni i opravdani razlozi da se pokrene postupak otkazivanja *Konvencije*:

- zbog nerazmjernih, nenamjenskih, neoptimizacijskih i nesvrhovitih novčanih izdataka, koje nameće hrvatskim poreznim obveznicima (članak 8.),
- zbog rodne ideologije koju nameće (članci 3. i 14. *Konvencije*, u svezi točaka 43. i 53. službenoga Pojašnjavajućega izvješća),
- zbog otuđivanja, dijeljenja i prenošenja suverenosti podvrgavanjem Republike Hrvatske „Skupini stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i kućnoga nasilja“ (GREVIO: The GRoup of Experts on action against VIOlence against women and domestic violence) (članci 66.–70.).

U pogledu termina „rodna ideologija“ valja prepoznati da je riječ o izrazu koji koriste krugovi koji ne prihvaćaju opravdanost uporabe konstrukta „roda“ kao antropološke

pojavnosti koja bi se razlikovala od spola.¹ „Rod“ kao nadomjesni i istiskujući „konkurent“ spolu kao biološkoj datosti njegovi su osmišljatelji zamislili kao svojevrsnu sociolingvističku ratnu spravu („Trojanski konj“, prema riječi feminističke filozofkinje i aktivistice Monique Wittig²). Svrha mu je da postupno, ali radikalno izmijeni odnose među ljudima. Pojam je „sagrađen“ tijekom 1980-ih i početkom 1990-ih godina u krugu feminističkih intelektualki u SAD-u.³ Protiveći se radikalnoj promjeni samoga poimanja čovjeka kakvo je predložila ta skupina intelektualki, na Četvrtoj svjetskoj konvenciji o ženama, održanoj pod okriljem Ujedinjenih naroda u Pekingu 1995. godine, ograđujući se istodobno od bioloških determinističkih pogleda da su sve društvene uloge i odnosi dvaju spolova zadani na jedan i nepromjenjiv način, te pozdravljajući što žene u društvu zauzimaju nove uloge i pozivajući muškarce da pomognu u „velikom procesu ženskoga oslobođenja“, neki su sudionici izrijekom odbili „dvojbeno tumačenja utemeljena na pogledima na svijet gdje se tvrdi da se seksualni identitet može neograničeno prilagođavati kako bi odgovarao novim i različitim svrhama“.⁴

Kako se pokazalo u burnoj raspravi u hrvatskoj javnosti u vrijeme u kojem je Vlada RH bila odlučila pred Hrvatski sabor iznijeti prijedlog da se potvrdi *Istambulska konvencija*, vrlo značajan dio hrvatske javnosti protivi se definiranju „roda“, koji je u suprotnosti s poimanjem ljudskoga bića, kakvo postoji u svim kulturnim tradicijama od početaka civilizacije. Ako je već dopušteno u Hrvatskoj donositi propis koji očigledno uključuje zauzimanje strana u svjetonazorskom prijeponu (Hrvatska nipošto nije jedina članica Vijeća Europe u kojoj postoji svjetonazorski prijepon u svezi *Istambulske konvencije*), onda svakako nije dopustivo onemogućavati narodu da se na referendumu očituje o toj stvari koja se tiče uređenja pravnih odnosa u Republici Hrvatskoj (članak 2. *Ustava RH*), ali ne utječe na ljudska prava i temeljne slobode. Uostalom, istupanje Republike Hrvatske iz *Istambulske konvencije* uopće ne sprječava Hrvatski sabor da bilo kojim drugim zakonom uređuje zaštitu žena i sprječavanje obiteljskoga nasilja.

U završnim dokumentima Četvrte svjetske konferencije o ženama 1995. godine bilo je istaknuto da se u dokumentima te konferencije riječi „rod“ i „spol“ koriste kao puki sinonimi, „bez ikakve naznake da bi se tom izrazu davalo ikakvo novo značenje ili konotacija“.⁵ Na takav način – kao obični sinonimi, korišteni su do prihvaćanja *Istambulske konvencije* termini „rod“ i „spol“ i u hrvatskim zakonima i drugim pravnim dokumentima; tako primjerice u članak 9. *Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji* (Narodne novine, broj 70/17):

„Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski spol.“

i članak 43. *Zakona o ravnopravnosti spolova* (Narodne novine, broj 82/08 i 69/17):

¹ Usp. „Muško i žensko stvori ih!“, Poruka biskupa Hrvatske biskupske konferencije od 15. listopada 2014., osobito poglavlje „2. Čovjek u vrtlogu rodne ideologije“.

² „The Trojan Horse of Universalism: Language as a ‘War Machine’ in the Writings of Monique Wittig“, Linda Zerilli, *Social Text*, No. 25/26, 1990, str. 146-170.

³ „Gender Trouble: Tenth Anniversary Edition“, Judith Butler, Maxine Elliot, Routledge, 2002, str. 142.

⁴ Reservations and interpretative statements on the Beijing Declaration and Platform for Action, toč. 11. UN, 1995.

⁵ „Statement by the President of the Conference on the Commonly Understood Meaning of the Term ‘Gender’“, Annex V, uključeno u „Report of the United Nations Conference on Human Settlements“, Istanbul 1996.

„Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje bez obzira jesu li u zakonima ili drugim propisima korišteni u muškom ili ženskom rodu odnose se jednako na muški i ženski rod.“

Slijedom sada već dugogodišnjega rada feminističkih i LGBT-intelektualaca i aktivista (onoga dijela njih, koji smatraju kako treba dekonstruirati poimanje spola u kulturi čovječanstva), nakon donošenja *Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* imamo po prvi put u pravnom poretku Republike Hrvatske (i u međunarodnom pravu) definiranje „roda“ kao sociolingvističkoga „ratnoga stroja“ u skladu s inicijalnom intencijom njegovih tvoraca od prije tri desetljeća: „Termin ‘rod’ prema ovoj definiciji nije zamišljen kao zamjena za termine ‘žena’ i ‘muškarac’ koji se rabe u Konvenciji.“ (v. točku 43. Pojašnjavajućega izvješća). Tako proistječe da je glavni cilj *Istambulske konvencije* – koja pravničkomu oku izgleda kao popis mjera za zaštitu žena i suzbijanje nasilja u obitelji, koje su već ostvarene u pravnom poretku RH i drugih članica Vijeća Europe – zapravo ostvarivanje priželjkivanja „rodnih ideologa“ da se njihova intelektualna koncepcija napokon ugradi u pravni poredak.

2. Otkazivanje Istambulske konvencije i zadiranje u temeljna ljudska prava

Referendumsko pitanje, u dijelu u kojem se odnosi na otkazivanje *Istambulske konvencije*, nije usmjereno na ograničavanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Naime, ljudska prava i temeljne slobode u *Istambulskoj konvenciji* spominju se (primjerice u članku 4.), ali ne u mjeri ni na način koji već nije zajamčeni *Ustavom Republike Hrvatske*, u drugim međunarodnim ugovorima koji se primjenjuju u Republici Hrvatskoj i predstavljaju dio njezina unutarnjega pravnoga poretka te u drugim pozitivnim propisima koji vrijede u Republici Hrvatskoj.

Da *Istambulska konvencija* ne razrađuje i ne uređuje ljudska prava i temeljne slobode potvrđuje i činjenica da se prigodom njezina potvrđivanja, o njoj nije izjasnio ni raspravljao saborski Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u čijem je djelokrugu „ostvarivanje i zaštita ljudskih prava i sloboda“ (članak 79. redak 3. *Poslovnika Hrvatskoga sabora*).

Osim uspostave sustava nadzora nad ostvarivanjem prava žena kroz nevladine udruge i GREVIO,⁶ ni drugdje se među strankama ugovornicama *Istambulske konvencije* nije opazila razlika u pravnom reguliranju i ostvarivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda.

Odredbe o zaštiti žena i suzbijanju obiteljskoga nasilja već su uređene domaćim zakonodavstvom. Od 48 mjera sadržanih u *Istambulskoj konvenciji*, kojima je cilj suzbijanje nasilja, svih 48 već je ugrađeno u pravni poredak Republike Hrvatske.

Načelo ustavne jednakosti (članci 3. i 14. *Ustava RH*) predstavlja branu stvaranju društveno nepoželjnih razlika između njegovih članova utemeljenih na okolnostima koje nisu društveno relevantne. Međutim, to je temeljno ljudsko pravo već zaštićeno:

⁶ Usp. „Danish NGO-Shadow Report to GREVIO“, Kopenhagen, siječanj 2017.; „GREVIO’s (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Denmark“; Strasbourg, studeni 2017.; te „Comments submitted by Denmark on GREVIO’s final report on the implementation of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)“, Kopenhagen, studeni 2017.

- *Ustavom Republike Hrvatske,*
- člankom 1. točkom 3. *Povelje Ujedinjenih naroda* od 26. lipnja 1945. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 15/93 i 7/94),
- člankom 2. stavkom 1. *Sveopće deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka* od 10. prosinca 1948. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/09; http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src2.pdf)
- člankom 14. europske *Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* od 4. studenoga 1950. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/99, 1/06, 2/10, 13/17)
- člancima 1.–3. *Konvencije Ujedinjenih naroda o političkim pravima žena* od 31. ožujka 1953. (Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori, broj 7/54 i Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/93),
- člancima 1.–3. *Konvencije Ujedinjenih naroda o državljanstvu udanih žena* od 20. veljače 1957. (Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori, broj 7/58 i Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/93),
- prvim načelom *Deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta* od 20. studenoga 1959.,
- člankom 2. stavkom 1. *Međunarodnoga sporazuma Ujedinjenih naroda o građanskim i političkim pravima* od 16. prosinca 1966. (Službeni list SFRJ, br. 7/71 i Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/93),
- člankom 2. stavkom 2. *Međunarodnoga sporazuma Ujedinjenih naroda o gospodarskim, društvenim i kulturnim pravima* od 16. prosinca 1966. (Službeni list SFRJ, br. 7/71 i Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/93),
- člankom 1. *Konvencije Ujedinjenih naroda o ukidanju/uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* od 18. prosinca 1979. (Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori, broj 11/81 i Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/93),
- člankom 7. *Konvencije Ujedinjenih naroda o zaštiti prava svih radnika selitelja i članova njihovih obitelji* od 18. prosinca 1990.,
- člankom 2. stavkom 1. *Deklaracije Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na osnovi vjeroispovijesti ili uvjerenja* od 25. studenoga 1981.,
- člankom 2. stavkom 1. *Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta* od 20. studenoga 1989. (Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori, broj 15/90 i Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/93),
- člankom 1. stavkom 1. *Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskoga bića u pogledu primjene biologije i medicine* od 4. travnja 1997. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/03),
- preambula i članak 1. *Protokola br. 12* od 4. studenoga 2000. *uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/02 i 9/05),
- člankom 21. stavkom 1. *Povelje Europske unije o temeljnim pravima* od 7. prosinca 2000. (Službeni list Europske unije, broj 202 od 7.6.2016, str. 389–405),
- člankom 8. stavkom 1. točkom b. i člankom 16. *Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invalidnošću* od 13. prosinca 2006. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 6/07 i 9/05),
- raznim drugim međunarodnim ugovorima,

- brojnim hrvatskim zakonima kojima se jamči jednakost svih pred zakonom i koji su u cijelosti usklađeni s međunarodnim ugovorima, kojima se jamče ljudska prava.

Valja pri tom uočiti da *Ustav Republike Hrvatske* ne poznaje termin „rod“ kao ustavnu kategoriju, a ne prepoznaje ga – kao pojam koji bi bio različit od spola – niti jedan drugi dokument međunarodnoga javnoga prava, osim *Istambulske konvencije*.

3. Mjerodavno pravo za sklapanje međunarodnih ugovora

3.1. Članak 132. *Ustava Republike Hrvatske* od 28. ožujka 2001. određuje:

„U skladu s Ustavom, zakonom i pravilima međunarodnog prava, sklapanje međunarodnih ugovora u nadležnosti je, ovisno o naravi i sadržaju međunarodnog ugovora, Hrvatskoga sabora, Predsjednika Republike i Vlade Republike Hrvatske.“

Prihvaćanje pojedinoga međunarodnoga ugovora u pravni poredak Republike Hrvatske i povlačenje iz njega uređeno je:

- člancima 132.–134. *Ustava Republike Hrvatske*,
- *Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora* od 23. svibnja 1969. (Narodne novine – Međunarodni ugovori”, broj 12/93 i [16/93](#)), koje je Republika Hrvatska stranka od 8. listopada 1991.,
- *Zakonom o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora* ([Narodne novine, broj 28/96](#)), koji nije usklađen s *Promjenom Ustava* iz 2000. ni s *Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora*, a koji su po pravnoj snazi iznad toga zakona,
- *Poslovníkom Hrvatskoga sabora* (Narodne novine, broj 81/13, 113/16, 69/17 i 26/18): članak 67. stavak 1. redak 8.: „Odbor za vanjsku politiku: razmatra međunarodne ugovore koje Sabor potvrđuje i daje svoje prijedloge i mišljenja Saboru“, članak 67. stavak 2.: „Odbor za vanjsku politiku ima prava i dužnosti matičnoga radnog tijela u postupku donošenja zakona o potvrđivanju međunarodnih ugovora.“
- člankom 5. stavkom 1. *Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave* (Narodne novine, broj 93/16 i 104/16): „Ministarstvo vanjskih i europskih poslova obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: ... sklapanje i izvršavanje međunarodnih ugovora iz područja svog djelokruga...“).

3.2. Članak 14. stavak 1. *Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora*, pod naslovom „Izražavanje pristanka države i međunarodne organizacije da budu vezane ugovorom ratifikacijom, činom formalne potvrde, prihvatom ili odobrenjem“, određuje:

„Pristanak države da bude vezana ugovorom izražava se ratifikacijom:

- a) ako ugovor predviđa da se pristanak izrazi ratifikacijom;
- b) ako se na drugi način ustanovi da su se države pregovarateljice i organizacije pregovarateljice sporazumjele da će ratifikacija biti nužna;
- c) ako je predstavnik te države potpisao ugovor uz rezervu ratifikacije; ili
- d) ako namjera te države da potpiše ugovor uz rezervu ratifikacije proistječe iz punomoći njezina predstavnika ili je izražena tijekom pregovora.“

Time *Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora* smješta ratifikaciju u poglavlje pod naslovom „Sklapanje i stupanje ugovora na snagu“ i unutar njega u odjeljak pod

naslovom „Sklapanje ugovora“ (Conclusion of treaties, Conclusion des traités, Celebración de los tratados, Заключение договоров, Abschluss von Verträgen, Conclusioni dei trattati).⁷

Članak 75. *Istambulske konvencije* nosi naslov „Potpisivanje i stupanje na snagu“, a prva rečenica njegova stavka 2. određuje: „Ova Konvencija podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju.“ Dakle, ratifikacija je neizostavan čin izražavanja pristanka države da bude vezana *Istambulskom konvencijom*. A u smislu odredbe članka 132. *Ustava* i drugoga dijela prvoga odjeljka *Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora* ratifikacija je dio „sklapanja“ ugovora. To valja istaknuti jer je članak 2. točka 10. *Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora* iz 1996. iz dometa riječi „sklapanje“ međunarodnoga ugovora isključio potvrđivanje (ratifikaciju) i na taj način izvlastio Hrvatski sabor da sudjeluje u sklapanju međunarodnih ugovora. *Promjenom Ustava* godine 2000. Hrvatski je sabor vraćen u ovlaštenike i nositelje sklapanja međunarodnoga ugovora, ali to je ostalo na teorijskoj razini, budući da *Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora* nije noveliran ni usklađen.⁸ Nakon što je člankom 2. točkom 10. potvrđivanje međunarodnoga ugovora izdvojio iz njegova sklapanja, a sklapanje prepustio izvršnoj vlasti, *Zakon* iz 1996. člankom 41. stavkom 2. stavio je otkazivanje i povlačenje iz međunarodnoga ugovora u djelokrug

⁷ *Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora* iz 1969. ima sljedeću strukturu:

Dio I. Uvod (članci 1.–5.)

Dio II. Sklapanje i stupanje ugovora na snagu (članci 6.–25.)

Odjeljak 1. Sklapanje ugovora (članci 6.–18.)

Odjeljak 2. Pridržaji (članci 19.–23.)

Odjeljak 3. Stupanje na snagu i privremena primjena ugovora (članci 24.–25.)

Dio III. Poštovanje, primjena i tumačenje ugovora (članci 26.–23.)

Odjeljak 1. Poštovanje ugovora (članci 26.–27.)

Odjeljak 2. Primjena ugovora (članci 28.–30.)

Odjeljak 3. Tumačenje ugovora (članci 31.–33.)

Odjeljak 4. Ugovori i treće države ili treće organizacije (članci 34.–38.)

Dio IV. Izmjena i preinaka ugovora (članci 39.–41.)

Dio V. Ništavost, prestanak i suspenzija primjene ugovora (članci 42.–72.)

Odjeljak 1. Opće odredbe (članci 42.–45.)

Odjeljak 2. Ništavost ugovora (članci 46.–53.)

Odjeljak 3. Prestanak i suspenzija primjene ugovora (članci 54.–64.)

Odjeljak 4. Postupak (članci 65.–68.)

Odjeljak 5. Posljedice ništavosti, prestanka ili suspenzije primjene ugovora (članci 69.–72.)

Dio VI. Razne odredbe (članci 73.–76.)

Dio VII. Depozitari, notifikacije, ispravci i registracija (članci 77.–81.)

Dio VIII. Završne odredbe (članci 82.–86.)

⁸ *Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora* iz 1996. ne poznaje ulogu Hrvatskoga sabora u sklapanju međunarodnih ugovora. Članak 5. *Zakona* iz 1996. određuje: „Međunarodne ugovore u ime Republike Hrvatske sklapa predsjednik Republike. Predsjednik Republike može ovlastiti Vladu Republike Hrvatske da sklopi određeni međunarodni ugovor.“ Nasuprot tomu, prema članku 133. stavku 4. *Ustava* od 2000. godine, za međunarodne ugovore koji ne podliježu potvrđivanju Hrvatskoga sabora odlučna je uloga Vlade, da ih samostalno sklapa ili da to, na prijedlog Vlade, čini Predsjednik Republike. Zakonom do danas nije propisano kako je za međunarodne ugovore koji podliježu potvrdi Hrvatskoga sabora odlučna uloga Hrvatskoga sabora; on je taj koji aktom o potvrđivanju zapravo sklapa međunarodni ugovor i aktom o otkazivanju, otkazuje vezanost Republike Hrvatske međunarodnim ugovorom. Svako drukčije tumačenje, bilo bi suprotno ustavnomu položaju Hrvatskoga sabora u sustavu državne vlasti, značilo bi nijekanje i umanjivanje uloge Hrvatskoga sabora kao predstavničkoga tijelo građana i nositelja zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj (članak 70. *Ustava*). *Zakonom* iz 1996. nije utvrđeno tko donosi akt o povlačenju Republike Hrvatske iz međunarodnoga ugovora, odnosno akt o tom da Republika Hrvatska otkazuje međunarodni ugovor.

izvršne vlasti i time obezvrijedio ulogu predstavničkoga tijela i zakonodavne vlasti u postupku koji rezultira pravnim instrumentima koji ima nadzakonsku snagu!

3.3. Članak 133. Ustava Republike Hrvatske od 28. ožujka 2001. određuje:

- „(1) Hrvatski sabor potvrđuje međunarodne ugovore koji traže donošenje ili izmjenu zakona, međunarodne ugovore vojne i političke naravi i međunarodne ugovore koji financijski obvezuju Republiku Hrvatsku.
- (2) Međunarodne ugovore kojima se međunarodnoj organizaciji ili savezu daju ovlasti izvedene iz Ustava Republike Hrvatske, Hrvatski sabor potvrđuje dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika.
- (3) Predsjednik Republike potpisuje isprave o ratifikaciji, pristupu, odobrenju ili prihvatu međunarodnih ugovora koje je Hrvatski sabor potvrdio na temelju stavka 1. i 2. ovoga članka.
- (4) Međunarodne ugovore koji ne podliježu potvrđivanju Hrvatskoga sabora sklapa Predsjednik Republike na prijedlog Vlade ili Vlada Republike Hrvatske.“

Članci 132. i 133. Ustava nalaze se u njegovoj VII. glavi, pod naslovom „Međunarodni odnosi“. Doslovnim (literarnim) tumačenjem može se zaključiti kako jedino Hrvatski sabor može potvrđivati međunarodne ugovore (članak 133. stavak 1.), u određenim slučajevima dvotrećinskom većinom (članak 133. stavak 2.), da odluke o potvrdi, pristupu, odobrenju ili prihvatu potpisuje isključivo Predsjednik Republike (članak 133. stavak 3.) te da međunarodne ugovore koji ne podliježu saborskoj potvrdi sklapaju Predsjednik Republike ili Vlada (članak 133. stavak 4.). Međutim, iz odredbe članka 132. Ustava očito je da članak 133. Ustava razgraničava ovlasti i djelokrug Predsjednika, Sabora i Vlade, a ne izvlaćuje narod od neposrednoga odlučivanja i u tim pitanjima. U svjetlu članka 2. stavka 4. Ustava, sve što može činiti Sabor, može činiti i narod, koji je uzrok i izvor njegove legitimnosti i vlasti. Hrvatski Ustav i ni jedan zakon ne priječe da se o prihvaćanju ili otkazivanju međunarodnoga ugovora provede državni referendum.

3.4. Članak 134. Ustava Republike Hrvatske od 15. prosinca 1997. do danas određuje:

„Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.“

U sustavu vladavine prava nije prihvatljivo da nepotpisani službenik ministarstva vanjskih poslova unatrag, i s po nekoliko godina zakašnjenja, sastavlja i u Narodnim novinama objavljuje kako je neki akt nadzakonske snage prestao vrijediti u odnosu na Republiku Hrvatsku, a da Hrvatski sabor, koji je svojedobno potvrdio i omogućio da taj međunarodni ugovor postane dio unutarnjega pravnoga poretka, bude posve zaobiden. Predloženim referendumskim pitanjem, u njegovom dijelu koji se odnosi na prestanak međunarodnih ugovora, na prikladniji način uređuje ovo pitanje.

4. Mjerodavno pravo za prestanak međunarodnih ugovora

Iako je prema članku 132. Ustava od 2000. godine, ovisno o naravi i sadržaju međunarodnog ugovora, sklapanje međunarodnih ugovora u nadležnosti i Hrvatskoga sabora, praksa izvršne vlasti ostala se ravnati prema onoj iz doba prije te promjene Ustava i prema Zakonu o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora iz 1996., a to znači da je nesukladna

aktualnomu *Ustavu* i *Bečkoj konvenciji*: postupak sklapanja (i izlaska iz pojedinoga) ugovora tretira se kao djelokrug izvršne vlasti, i izvan domašaja Hrvatskoga sabora.

Takvo je shvaćanje neodrživo:

- a) sa stajališta ustavnoga prava, jer nije sukladno odredbi članka 132. *Ustava*,
- b) sa stajališta međunarodnoga prava, koje smještaja ratifikaciju u „sklapanje“ ugovora,
- c) sa stajališta vladavine prave, jer zakon kojim se potvrđuje međunarodni ugovor besmisleno ostaje na snazi i nakon što međunarodni ugovor koji je njime bio potvrđen, prestane, ili se Republika Hrvatska iz njega povuče, ili ga otkáže. Sa stajališta sigurnosti objektivnoga pravnoga poretka to je nedopustivo, a neprihvatljivo je i sa stajališta činjenice da neki službenik ili dužnosnik izvršne vlasti arbitrarno, svojom notifikacijom, de facto stavlja izvan snage zakone o potvrđivanju međunarodnoga ugovora. U Izvješću U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006. (Narodne novine, broj 64/06) Ustavni sud Republike Hrvatske utvrdio je obvezujuće pravno shvaćanje: „Stupanje na snagu zakona jest vremenski određen trenutak od kojega zakon počinje pravno djelovati, obvezujući svojim odredbama, uz mogućnost primjene sankcije u slučaju njihovog nepoštivanja, one na koje se odnosi. Načelo vladavine prava, a osobito načelo pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka kao njegov sastavni dio, zahtijeva da stupanje na snagu zakona bude propisano na jasan i nedvojben način.“ Ono što se odnosi na stupanje na snagu uključno se odnosi i na prestanak vrijeđenja zakona, kad on prestaje obvezivati. Institut zakona o potvrđivanju međunarodnoga ugovora daje međunarodnomu ugovoru pravnu snagu iznad svih domaćih zakona te je s *Ustavom* nesuglasno shvaćanje prema kojem bi se takav zakon smio dokinuti aktom izvršne vlasti, bez sudjelovanja zakonodavne vlasti.

Drugim riječima, ako Hrvatski sabor ima pravo potvrditi međunarodni ugovor, onda mora imati i pravo da svoju odluku o tom potvrđivanju izmijeni. U tom smislu ustavnoj i međunarodnopravnoj (konvencijskoj) ovlasti Hrvatskoga sabora da potvrđuje međunarodne ugovore, immanentna je i inherentna je ovlast da izmijeni zakon o potvrđivanju međunarodnoga ugovora ili da ga stavi izvan snage. Bez ovlasti da mijenja zakon o potvrđivanju međunarodnoga ugovora, Hrvatski sabor ne bi mogao u potpunosti obavljati ni svoju ovlast da potvrđuje (nove) međunarodne ugovore. Stoga ovlast potvrđivanja međunarodnoga ugovora nije jednokratna i neopoziva. Ni načelo *Pacta sunt servanda* ne sprječava zakonodavca da revidira svoju odluku sukladno *Ustavu* i odredbama međunarodnoga prava.

Dakle, bez obzira što je praksa da Vlada otkazuje međunarodne ugovore i da Sabor prema toj praksi ne odlučuje o otkazivanju ugovora, **zakonodavac i prema vrjedećem ustavnopravnom poretku mora moći donijeti odluku o otkazivanju međunarodnoga ugovora**. Predloženom referendumskom dopunom članka 133. *Ustava* to se pitanje razrješava na nedvosmislen način.

Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora (Convention de Vienne sur le droit des traités, Vienna Convention on the Law of Treaties) razlikuje:

- „prestanak ugovora“ (l’extinction d’un traité, termination of a treaty), članak 54.
- „privremeni prestanak primjene / zastoje primjene / suspenzija ugovora“ (la suspension de l’application d’un traité, suspension of the operation of a treaty), članci 57. i 58.
- „povlačenje stranke iz ugovora“ (le retrait d’une partie du traité, withdrawal of a party from a treaty, Rücktritt, ritiro), članak 54.

- „otkazivanje ugovora“ (la dénonciation d'un traité, denunciation from a treaty, Kündigung, denuncia), članak 56.

Međunarodni ugovori ne obvezuju nužno stranke ugovornice trajno. Budući da obveze u međunarodnom pravu potječu isključivo iz pristanka država, mnogi međunarodni ugovori izrijeком dopuštaju povlačenje ili otkazivanje ugovora u za to predviđenom postupku notifikacijom depozitaru ili ostalim strankama ugovornicama.

Ugovor može prestati kad ga stranke ugovornice zamijene novim ili kad broj njegovih stranaka ugovornica padne ispod najmanjega predviđenoga broja. Kod mnogostranih ugovora jedna od stranaka ugovornica može se povući iz njega, a da ugovor opstane između svih drugih stranaka. Otkaz je obavijest o raskidu ili odricanju od međunarodnoga ugovora ili njegovoga dijela; označava jednostran čin kojim stranka ugovornica traži prekid sudjelovanja u međunarodnom ugovoru. Zakoniti otkaz okončava dvostrani međunarodni ugovor.

Sama *Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* predviđa mogućnost njezina otkazivanja:

„Članak 80. – Otkazivanje (1) Svaka stranka može u svako doba otkazati ovu Konvenciju putem obavijesti upućene glavnom tajniku Vijeća Europe. (2) Takvo otkazivanje proizvodi učinak prvog dana mjeseca nakon isteka razdoblja od tri mjeseca od dana primitka obavijesti od strane glavnog tajnika“.⁹

Dakle, kao što je potvrdila *Istambulsku konvenciju*, Republika Hrvatska može je i otkazati.

Iako se pojam „otkaza“ rabi i kod mnogostranih ugovora, u pravnoj se teoriji smatra da je prikladniji izraz u tom slučaju „povlačenje“. Povlačenje jedne stranke ugovornice iz mnogostranoga međunarodnoga ugovora ne dovodi do prestanka samoga međunarodnoga ugovora. No, budući da članak 80. *Istambulske konvencije* izrijeком govori o otkazivanju, a ne o povlačenju, i kako je pravna posljedica otkazivanja i povlačenja za državu koja to čini ista – prestanak vezanosti međunarodnim ugovorom, radi jednostavnosti ustalilo se govoriti o prestanku kao posljedici bilo otkazivanja, bilo povlačenja, za stranku za koju ugovor prestaje (iako sam mnogostrani ugovor može opstati i nastaviti obvezivati njegove ostale stranke ugovornice).

U praksi objavâ hrvatskoga ministarstva vanjskih poslova „prestanak“ označava prestanak samoga ugovora kao i prestanak vezanosti Republike Hrvatske njime (bilo prestankom samoga ugovora, povlačenje Republike Hrvatske iz njega ili hrvatskim otkazivanjem toga ugovora). U *Narodnim novinama – Međunarodni ugovori*, u razdoblju od 15. srpnja 2005. do 2. veljače 2018. objavljeno je da je za Republiku Hrvatsku prestalo 56 međunarodnih ugovora (popis u Dodatku I.), bez navođenja je li ugovor prestao, ili se privremeno ili trajno ne primjenjuje, ili se Republika Hrvatska iz njega povukla, ili ga je otkazala.

⁹ Francuski izvornik: Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique (Istanbul, 11. V. 2011.), „Article 80 – Dénonciation (1) Toute Partie peut, à tout moment, dénoncer la présente Convention en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. (2) Cette dénonciation prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.“;

Engleski izvornik: Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul, 11. V. 2011.), „Article 80 – Denunciation: (1) Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. (2) Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.“

Hrvatski sabor ne može biti potreban samo da se neki međunarodni ugovor potvrdi, a da bude isključen i nenadležan kad je riječ o prestanku vezanosti međunarodnim ugovorom. Ugled i vlast Sabora se zanemaruje kad izvršna vlast sebi prisvaja pravo odlučivanja o tom hoće li Republika Hrvatska biti vezana kojim međunarodnim ugovorom, bez obzira što od Sabora nije zatražena ni dobivena suglasnost da se jednom dani pristanak (ratifikacija) stavi izvan snage i da pojedini međunarodni ugovor prestane za Republiku Hrvatsku voljom njegova zakonodavca, a ne izvrše vlasti. To je neodrživo sa stajališta svrhovitosti i razmjernosti. Zašto bi Sabor bio ovlašten davati pristanak da Republika Hrvatska bude vezana međunarodnim ugovorom, a ne i opozivati jednom dani pristanak? Nije li u ovlasti da potvrdi neki akt, sadržana ovlast i da ga opozove? Nije li Sabor ovlašten mijenjati zakone i svoje odluke u za to predviđenom postupku? Ako jest, onda je njegov jednom dani pristanak (potvrda, ratifikacija) podložan preispitivanju i promjeni. Što se zbiva u pravnom poretku s propisima koje je Hrvatski sabor donio, Predsjednik Republike proglasio, koji su objavljeni u *Narodnim novinama* i formalno su na snazi, ali su sami međunarodni ugovori, koji su njima potvrđeni, otkazani i Republika Hrvatska njima više nije vezana? Tko, kada i kako utvrđuje da su ti zakoni o potvrđivanju odumrli, opsoletni, prestali biti na snazi? Je li razmjerno da je Sabor bio uključen u njihovo potvrđivanje, a posve je isključen od toga hoće li država njima biti vezana? Koja je svrha da se donose zakoni o potvrđivanju i da se po istom postupku oni ne stavljaju izvan snage?

U pravnoj se literaturi dodaje da je ratifikacija¹⁰ „nastala u doba građanskih revolucija kao izraz na nadzor predstavničke vlasti nad izvršnom“.¹¹ Prema članku 4. stavku 2. *Ustava*, „Načelo diobe vlasti uključuje oblike međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti propisane Ustavom i zakonom.“ Razlog zbog koje je ratifikacija uvedena nije nestao, nego je postao standard međunarodnoga i ustavnoga prava.

Kako potvrdu, tako i otkaz uzakonjenoga pristanka na međunarodni ugovor može dati samo Hrvatski sabor, odnosno narod. Stoga odlučivanje o prestanku članstva Republike Hrvatske u nekoj međunarodnoj organizaciji ili savezu, odnosno **odlučivanje o vezanosti nekim međunarodnim ugovorom *par excellence***, u punom smislu te riječi, **jest u djelokrugu Hrvatskoga sabora**, bilo davanjem pristanka da RH bude vezana njime, bilo donošenjem odluke da se taj pristanak otkazuje. Svako suprotno mišljenje nijekalo bi činjenicu da je nositelj zakonodavne vlasti, tj. onaj tko odlučuje o obvezatnosti – Hrvatski sabor, odnosno narod, a da izvršna vlast to provodi, te da time ne može sama raspolagati, kao da zakonodavac ne postoji.

Stoga se kao razuman nameće zaključak i potreba da, radi povlačenja Republike Hrvatske iz nekoga potvrđenoga međunarodnoga ugovora ili radi njegova otkazivanja, Hrvatski sabor treba donijeti zakon o povlačenju iz međunarodnoga ugovora, otkazivanju međunarodnoga ugovora, uz prestanak vrijeđenja ili stavljanje izvan snage zakona, kojim je potvrdio međunarodni ugovor. To je nužno sa stajališta vladavine prave i pravne sigurnosti objektivnoga pravnoga poretka, kao jedne od najviših vrjednota ustavnoga poretka Republike Hrvatske i temelja za tumačenje *Ustava* (članak 3.).

To je nužno i sa stajališta primjene članka 134. *Ustava*, jer međunarodni ugovori imaju poseban, nadzakonski položaj i pravnu snagu samo ako su: 1. sklopljeni, 2. potvrđeni u skladu

¹⁰ „Ratifikacija je jednostrano očitovanje jedne ugovorne stranke upravljeno drugoj ugovornoj stranci da sadržaj već potpisanoga ugovora prihvaća kao obvezatan“ (Juraj Andrassy, *Međunarodno pravo*, peto izdanje, Zagreb: Školska knjiga, ⁵1971., str. 308).

¹¹ *Pravni leksikon*, gl. ur. Vladimir Pezo, Zagreb: Leksikografski zavod, 2007., str. 1378.

s *Ustavom*, 3. objavljeni i 4. ako su na snazi. Zbog istoga razloga zbog kojega je u parlamentarnim demokracijama uvedena ratifikacija međunarodnih ugovora, nužno je da zakonodavac zadrži nadzor nad opstojnošću međunarodnoga ugovora, a to ne može ako nije čimbenik povlačenja iz međunarodnoga ugovora ili njegovog otkazivanja. U suprotnom bi se dogodio raskol između zakona o potvrđivanju pojedinoga međunarodnoga ugovora i samoga međunarodnoga ugovora koji bi mogao biti otkazan neovisno što je zakon o njegovu potvrđivanju i dalje na snazi, ili bi mogao i dalje obvezivati Republiku Hrvatsku, iako temeljna pretpostavka o njegovoj inkorporaciji u hrvatski pravni poredak – zakon o potvrđivanju međunarodnoga ugovora ne bi postojala, ako bi zakon o potvrđivanju bio stavljen izvan snage. Budući da je besmisleno i protupravno da opstojnost zakona o potvrđivanju nema posljedica na vezanost Republike Hrvatske međunarodnim ugovorom, nameće se zaključak da mora postojati organska, životna veza između zakona o potvrđivanju i vezanosti domaćega pravnoga poretka međunarodnim ugovorom. Stoga zdrav razum i svrhovito tumačenje *Ustava* nalažu da postupak otkazivanja međunarodnoga ugovora, koji je ratificiran zakonom o potvrđivanju, bude u djelokrugu Hrvatskoga sabora.

Sukladno načelnomu ustavnomu određenju da je Hrvatski sabor „nositelj zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj“ (članak 70. *Ustava*), slijedom kojega se *Ustavom* određuje da „Hrvatski sabor: ... donosi zakone, ... donosi akte kojima izražava politiku Hrvatskoga sabora, ... nadzire rad Vlade Republike Hrvatske i drugih nositelja javnih dužnosti odgovornih Hrvatskom saboru, u skladu s *Ustavom* i zakonom“ (članak 80.), a da „Vlada Republike Hrvatske: provodi zakone i druge odluke Hrvatskoga sabora“ (članak 110. redak 3. *Ustava*), Vlada je u materiji sklapanja međunarodnih ugovora, koji će predstavljati dio unutarnjega pravnoga poretka, subordinirana Saboru i ne može imati veću vlast od Sabora, na način da bi Vlada mimo Sabora mogla otkazivati međunarodne ugovore potvrđene u Saboru. Zbog toga odlučnu riječ u ratifikaciji i otkazivanju međunarodnoga ugovora, koji podliježe njegovoj potvrdi, mora imati Hrvatski sabor.

5. Može li se međunarodni ugovor otkazati državnim referendumom?

5.1. Članak 1. *Ustava Republike Hrvatske* određuje:

- „(1) Republika Hrvatska jedinstvena je i nedjeljiva demokratska i socijalna država.
- (2) U Republici Hrvatskoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana.
- (3) Narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem.“

Članak 1. *Ustava* nalazi se u njegovoj II. glavi, pod naslovom „Temeljne odredbe“. Stoga se sve druge odredbe *Ustava*, naizgled nesuglasne s njim, moraju tumačiti u svjetlu temeljnih odredaba.

5.2. Članak 2. stavak 4. redak 1. *Ustava Republike Hrvatske* određuje: „Hrvatski sabor ili narod neposredno, samostalno, u skladu s *Ustavom* i zakonom, odlučuju o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj“.

Članak 2. *Ustava* nalazi se u njegovoj II. glavi, pod naslovom „Temeljne odredbe“. Stoga se sve druge odredbe *Ustava*, naizgled nesuglasne s njim, moraju tumačiti u svjetlu temeljnih odredaba, a ona daje narodu ovlast da neposredno i samostalno odlučuje o svemu o čem bi mogao odlučivati Sabor.

5.3. Članak 87. *Ustava Republike Hrvatske* određuje:

- „(1) Hrvatski sabor može raspisati referendum o prijedlogu za promjenu Ustava, o prijedlogu zakona ili o drugom pitanju iz svog djelokruga.
- (2) Predsjednik Republike može na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade raspisati referendum o prijedlogu promjene Ustava ili o drugom pitanju za koje drži da je važno za neovisnost, jedinstvenost i opstojnost Republike.
- (3) O pitanjima iz stavka 1. i 2. ovoga članka Hrvatski sabor će raspisati referendum u skladu sa zakonom ako to zatraži deset posto od ukupnog broja birača u Republici Hrvatskoj.
- (4) Na referendumu se odlučuje većinom birača koji su pristupili referendumu.
- (5) Odluka donesena na referendumu obvezatna je.
- (6) O referendumu se donosi zakon. Zakonom se mogu propisati i uvjeti za održavanje savjetodavnog referenduma.“

Članak 87. *Ustava* nalazi se njegovoj IV. glavi, pod naslovom „Ustrojstvo državne vlasti“. Stoga se njegove odredbe trebaju smatrati ustavnopravnim okvirom za cjelokupni djelokrug neposrednoga odlučivanja naroda na državnom referendumu.

5.4. Članak 132. *Ustava Republike Hrvatske* propisuje: „U skladu s Ustavom, zakonom i pravilima međunarodnog prava, sklapanje međunarodnih ugovora u nadležnosti je, ovisno o naravi i sadržaju međunarodnog ugovora, Hrvatskoga sabora, Predsjednika Republike i Vlade Republike Hrvatske.“

To znači da je u smislu članka 132. *Ustava*, „sklapanje“ međunarodnih ugovora izrijeком i u djelokrugu Hrvatskoga sabora. Ta je distinkcija važna, jer je aktualna odredba članka 132. *Ustava* na snazi od 9. studenoga 2000. ([Narodne novine, broj 113/00](#)) /uz prilagodbu jednodomnosti parlamenta 28. ožujka 2001./.. Od 22. prosinca 1990. ([Narodne novine, broj 56/90](#)) do 9. studenoga 2000. na snazi je bila odredba: „Međunarodne ugovore u ime Republike Hrvatske sklapa predsjednik Republike, a može ih u skladu sa zakonom, sklapati i Vlada Republike Hrvatske.“

Postoji društvena potreba da se utvrdi i *Ustavom* uredi prestanak međunarodnih ugovora koji podliježu potvrđivanju Hrvatskoga sabora kao i istupanje iz međunarodnih organizacija i saveza te podložnost odlučivanja o tim pitanjima na državnom referendumu.

5.5. Otkazivanje međunarodnih ugovora i povlačenje iz njih nije izrijeком regulirano *Ustavom Republike Hrvatske*, a prema ustaljenom tumačenju *Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora* (Narodne novine, broj 28/96) – koji do danas nije usklađen s *Promjenom Ustava* iz 2000. godine – proistječe da je – prema odredbi članka 41. u svezi člankom 2. točkama 10.–13., te odredbom članka 5. toga zakona – otkazivanje međunarodnoga ugovora u nadležnosti izvršne vlasti, čak i u onim slučajevima kada članci 132. i 133. *Ustava* propisuju nadležnost Hrvatskoga sabora u postupku sklapanja međunarodnoga ugovora.

Otkazivanje *Istambulske konvencije* na državnom referendumu predlaže se formalnopravno zato jer je Hrvatski sabor donio zakon o njezinoj ratifikaciji.

Referendumskim pitanjem predlaže se izrijeком u *Ustav RH* unijeti odredbu da je u nadležnosti Hrvatskoga sabora da odlučuje također i o otkazivanju međunarodnih ugovora ili povlačenju iz njih. Također se predlaže otkloniti sve dvojbe oko dopustivosti referenduma u odjeljku o međunarodnim ugovorima, jer se o svim pitanjima iz djelokruga Hrvatskoga sabora, sukladno članku 87. *Ustava*, može odlučivati i na državnom referendumu.

6. O pravnoj naravi Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Postavlja se pitanje predstavlja li *Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* – kojega je Hrvatski je sabor donio 13. travnja 2018. – organski zakon (članak 83. *Ustava RH*).

U *Izvešću Hrvatskomu saboru o postupcima donošenja zakona i o Poslovniku Hrvatskoga sabora*, broj U-X-99/2013 od 23. siječnja 2013. (Narodne novine, broj 12/13) Ustavni sud Republike Hrvatske istaknuo je:

„16. U nadležnosti je Ustavnog suda i ocjena suglasnosti zakona s Ustavom s formalnog aspekta, to jest s aspekta postupka njegova donošenja (tzv. ocjena formalne ustavnosti zakona).

Prijedlozi za ocjenu formalne ustavnosti pojedinih zakona u praksi Ustavnog suda sve su češći. Ustavni sud u svojoj je dosadašnjoj praksi izgradio temeljna materijalna mjerila za ocjenu ima li neki zakon organsku narav ili ne. Međutim, on nije nadležan za uređivanje postupka u kojem će Hrvatski sabor tijekom donošenja konkretnog zakona pravodobno utvrđivati je li riječ o organskom zakonu ili ne, o kojem zaključku ovisi i većina glasova zastupnika potrebna za njegovo donošenje.

Općepoznata je činjenica, naime, da su u dosadašnjoj parlamentarnoj praksi stotine zakona donesene dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika ili većinom glasova svih zastupnika, a da nije bila riječ o organskim zakonima u smislu članka 83. stavaka 1. i 2. Ustava. Drugim riječima, faktična činjenica da je neki zakon donesen [dvotrećinskom] većinom propisanom člankom 83. stavkom 1. ili [natpolovičnom većinom svih zastupnika, propisanom člankom 83.] stavkom 2. Ustava u pravnom je smislu irelevantna jer sama ta činjenica ne daje zakonu svojstvo organskog. [...]

18. Sukladno navedenom, Poslovnik Hrvatskoga sabora ne uređuje postupak u kojem Hrvatski sabor utvrđuje ima li pojedini prijedlog zakona o kojem se raspravlja i odlučuje ustavnopravnu narav organskog zakona ili ne, o čemu izravno i neposredno ovisi i većina glasova zastupnika potrebna za njegovo donošenje. Ne uređuje ni način na koji će ta činjenica biti zabilježena, a ni akt u kojem će biti zabilježena, što su temeljne pretpostavke da bi pojedini zakon dobio službeno svojstvo organskog zakona.

Zbog ustavnog značenja te činjenice u postupku ocjene formalne ustavnosti zakona pred Ustavnim sudom, ali i općeg ustavnog značenja organskog zakonodavstva, Ustavni sud izvješćuje Hrvatski sabor o potrebi dopune Poslovnika u tom pogledu. Nužno je, naime, iz ustavnog poretka ukloniti pravnu neizvjesnost koja danas postoji u tom pitanju, a koja je temeljni uzrok sve češćih osporavanja zakona pred Ustavnim sudom zbog njihove navodne formalne neustavnosti.“

Hrvatski je sabor od tada četiri puta mijenjao svoj poslovnik (Narodne novine, broj 81/13, 113/16, 69/17 i 26/18), ali ga do danas nije nadopunio odredbom kojom bi proveo upozorenje Ustavnoga suda da iz samoga prijedloga zakonodavnoga akta i zapisnika o njegovu donošenju mora biti vidljivo je li riječ o aktu za čije je donošenje potrebna obična, natpolovična ili dvotrećinska većina. Prethodna naznaka većine potrebne za donošenje nekoga akta nije propisana ni *Jedinstvenim metodološko-nomotehničkim pravilima* (Narodne novine, broj 74/15).

Iz Vladina Prijedloga zakona P.Z. 318, od 22. ožujka 2018. ne proizlazi kakvom većinom *Istambulska konvencija* treba biti donesena ili potvrđena. Iz službene bilješke na stranici Hrvatskoga sabora (<http://edoc.sabor.hr/Views/AktView.aspx?type=HTML&id=2022565>: „Način izglasavanja: većinom glasova“) slijedi da *Istambulska konvencija* nije potvrđena kao međunarodni ugovor kojim se međunarodnoj organizaciji daju ovlasti izvedene iz *Ustava Republike Hrvatske*, a sukladno članku 133. stavku 2. *Ustava* uvjet za potvrđivanje međunarodnoga ugovora kojim se međunarodnoj organizaciji daju ovlasti izvedene iz *Ustava Republike Hrvatske*, jest daleko kvalificiranija većina od obične.

Dodatak I.

Popis međunarodnih ugovora koji više ne obvezuju Republiku Hrvatsku

1. Objava o prestanku Protokola o povlasticama i imunitetima Centra za provedbu zakona u jugoistočnoj Europi (NN MU, br. 1/18 od 2.2.2018., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2018_02_1_13.html)
2. Objava o **prestanku Konvencije** Centra za provedbu zakona u jugoistočnoj Europi (NN MU, br. 1/18 od 2.2.2018., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2018_02_1_14.html)
3. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Poljske o uzajamnoj zaštiti tajnih podataka (NN MU, br. 13/17 od 15.11.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_11_13_75.html)
4. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Indije o trgovini i gospodarskoj suradnji (NN MU, br. 13/17 od 15.11.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_11_13_79.html)
5. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Indonezije o uzajamnom ukidanju viza za nositelje diplomatskih i službenih putovnica (NN MU, br. 13/17 od 15.11.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_11_13_82.html)
6. Objava o prestanku Trgovinskog ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Islamske Republike Iran (NN MU, br. 11/2017 od 29.9.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_09_11_66.html)
7. Objava o **privremenom prestanku Konvencije** između Kraljevine Nizozemske, u odnosu na Curaçao, i Republike Hrvatske o automatskoj razmjeni informacija o dohotku od štednje u obliku isplata kamata (NN MU, br. 8/17 od 9.8.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_08_8_52.html)
8. Objava o **prestanku Konvencije** između Kraljevine Nizozemske, u odnosu na karipski dio Nizozemske (otoci Bonaire, Sint Eustatius i Saba), i Republike Hrvatske o automatskoj razmjeni informacija o dohotku od štednje u obliku isplata kamata (NN MU, br. 8/17 od 9.8.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_08_8_53.html)
9. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Ukrajine o trgovini i gospodarskoj suradnji (NN MU, br. 8/17 od 9.8.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_08_8_54.html)

10. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Indije o poticanju i uzajamnoj zaštiti ulaganja (NN MU, br. 4/17 od 2.6.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_06_4_25.html)
11. Objava o **privremenom prestanku primjene Konvencije** između Kraljevine Nizozemske, u odnosu na karipski dio Nizozemske (otoci Bonaire, Sint Eustatius i Saba), i Republike Hrvatske o automatskoj razmjeni informacija o dohotku od štednje u obliku isplata kamata (NN MU, br. 3/17 od 12.4.2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2017_04_3_19.html)
12. Objava o prestanku Sporazuma između Saveznog izvršnog vijeća Skupštine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Kraljevine Švedske o zaštiti klasificiranih podataka vezanih uz projekte obrane (NN MU, br. 3/16 od 29.6.2016., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2016_06_3_36.html)
13. Objava o prestanku Ugovora o trgovini i gospodarskoj suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Argentine (NN MU, br. 1/16 od 26.2.2016., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2016_02_1_4.html)
14. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Republike Portugala o suradnji u području turizma (NN MU, br. 1/16 od 26.2.2016., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2016_02_1_8.html)
15. Objava o prestanku Ugovora o osnivanju Regionalne škole za javnu upravu (ReSPA) (NN MU, br. 6/14 od 31.10.2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2014_10_6_70.html)
16. Objava o prestanku Ugovora o izmjeni i dopuni i pristupanju Srednjoeuropskom ugovoru o slobodnoj trgovini (NN MU, br. 6/14 od 31.10.2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2014_10_6_72.html)
17. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Albanije o veterinarskoj suradnji (NN MU, br. 6/14 od 31.10.2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2014_10_6_73.html)
18. Objava o prestanku Ugovora o izmjeni i dopuni i pristupanju Srednjoeuropskom ugovoru o slobodnoj trgovini (NN MU, br. 6/14 od 31.10.2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2014_10_6_72.html)
19. Objava o prestanku Ugovora između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o socijalnom osiguranju (NN MU, br. 4/14 od 2.7.2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2014_07_4_52.html)
20. Objava o prestanku Trgovinskog sporazuma između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Novog Zelanda preuzetog u odnosima između Republike Hrvatske i Novog Zelanda na temelju sukcesije (NN MU, br. 2/14 od 16.4.2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2014_04_2_25.html)
21. Objava o prestanku važenja Ugovora o slobodnoj trgovini između Republike Hrvatske i država EFTA-e (NN MU, br. 12/13 od 27.11.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_11_12_140.html)
22. Objava o prestanku važenja Sporazuma o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Europske komisije koji se odnosi na "IPA Program prekogranične suradnje Mađarska -

- Hrvatska" u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (NN MU, br. 12/13 od 27.11.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_11_12_141.html)
23. Objava o prestanku važenja Sporazuma o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Europske komisije koji se odnosi na "IPA Program jadranske prekogranične suradnje" u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (NN MU, br. 12/13 od 27.11.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_11_12_143.html)
24. Objava o prestanku Trgovinskog ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_105.html)
25. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Ruske Federacije o međusobnoj pomoći u carinskim pitanjima (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_106.html)
26. Objava o **prestanku Konvencije** između Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republike o suradnji na području zaštite bilja i biljne karantene (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_107.html)
27. Objava o **prestanku Konvencije** između Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republike o suradnji na području veterinarstva (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_108.html)
28. Objava o prestanku Ugovora o suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Makedonije o borbi protiv međunarodne protuzakonite trgovine opojnim drogama i psihotropnim tvarima, međunarodnog terorizma organiziranog kriminala (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_109.html)
29. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Makedonije o veterinarskoj suradnji (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_110.html)
30. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Makedonije o suradnji na području zaštite bilja (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_111.html)
31. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o uzajamnom ukidanju viza (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_112.html)
32. Objava o prestanku Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_113.html)
33. Objava o **prestanku Atenske konvencije** iz 1974. godine o prijevozu putnika i njihove prtljage morem, Protokola iz 1976. godine na Atensku konvenciju iz 1974. godine o prijevozu putnika i njihove prtljage morem i Protokola iz 1990. godine na Atensku konvenciju iz 1974. godine o prijevozu putnika i njihove prtljage morem (NN MU, br. 9/13 od 9.10.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_10_9_114.html)

34. Objava o prestanku važenja Sporazuma o trgovini i gospodarskoj suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Narodne Republike Kine (NN MU, br. 5/13 od 29.6.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_67.html)
35. Objava o prestanku važenja Ugovora o trgovini između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Hašemitske Kraljevine Jordan (NN MU, br. 5/13 od 29.6.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_68.html)
36. Objava o prestanku važenja Ugovora između Republike Hrvatske i Republike Turske o slobodnoj trgovini, potpisan u Zagrebu 13. ožujka 2002, objavljen u „Narodnim novinama – Međunarodni ugovori“ br. 12/2002. kako je izmijenjen i dopunjen Odlukom Zajedničkog odbora Ugovora o slobodnoj trgovini između Republike Hrvatske i Republike Turske br. 2. iz 2005. o izmjenama Protokola III. Ugovora o slobodnoj trgovini, u svezi definicije „proizvoda s podrijetlom“ i metoda administrativne suradnje (NN MU, br. 5/13 od 29.6.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_71.html)
37. Objava o prestanku važenja Trgovinskog ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije (NN MU, br. 5/13 od 29.6.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_75.html)
38. Objava o prestanku važenja Ugovora o određivanju graničnih prijelaza između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine i Aneksa Ugovora o određivanju graničnih prijelaza između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine (NN MU, br. 5/13 od 29.6.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_77.html)
39. Objava o prestanku važenja Sporazuma između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o pograničnom prometu i suradnji (NN MU, br. 5/13 od 29.6.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_78.html)
40. Objava o prestanku Ugovora o trgovini i gospodarskoj suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Estonije (NN MU, br. 3/13 od 10.5.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_05_3_43.html)
41. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Rumunjske o gospodarskoj suradnji (NN MU, br. 3/13 od 10.5.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_05_3_44.html)
42. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Mađarske o trgovinsko-gospodarskim odnosima i suradnji (NN MU, br. 3/13 od 10.5.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_05_3_45.html)
43. Objava o prestanku Sporazuma između Saveznog Izvršnog vijeća Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika o uzajamnim putovanjima građana (NN MU, br. 3/13 od 10.5.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_05_3_46.html)
44. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Republike Turske o ukidanju viza (NN MU, br. 2/13 od 8.3.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_03_2_21.html)
45. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Kube o gospodarskoj i trgovinskoj suradnji (NN MU, br. 2/13 od 8.3.2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_03_2_26.html)

46. **Objava o stupanju na snagu Ugovora o prestanku Sporazuma** između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Savezne Republike Njemačke o osnivanju Regionalnog središta za pomoć u verifikaciji i provedbi kontrole naoružanja (RACVIAC) (NN MU, br. 16/11 od 9.12.2011., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2011_12_16_176.html)
47. **Uredba o objavi Sporazum o prestanku** Sporazuma o osnivanju i djelovanju službi kontrole zračnog prometa i opskrbi opremom od strane EUROCONTROL-a u Srednjoeuropskom centru oblasne kontrole zračnog prometa (CEATS-UAC) od 27. lipnja 1997. godine i Posebnog sporazuma o primjeni članka 6. Sporazuma o osnivanju i djelovanju službi kontrole zračnog prometa i opskrbi opremom od strane EUROCONTROL-a u Srednjoeuropskom centru oblasne kontrole zračnog prometa (CEATS-UAC) (NN MU, br. 15/11 od 18.11.2011., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2011_11_15_163.html)
48. **Zakon o potvrđivanju ugovora o prestanku Sporazuma** između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Savezne Republike Njemačke o osnivanju Regionalnog središta za pomoć u verifikaciji i provedbi kontrole naoružanja (RACVIAC) (NN MU, br. 10/10 od 22.12.2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2010_12_10_128.html)
49. Objava o prestanku Ugovora o trgovini i plovidbi između Kraljevine SHS i Čehoslovačke Republike preuzetog u odnosima između Republike Hrvatske i Češke Republike na temelju sukcesije (NN MU, br. 1/10 od 17.2.2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2010_02_1_24.html)
50. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Češke Republike o veterinarskoj suradnji (NN MU, br. 1/10 od 17.2.2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2010_02_1_25.html)
51. Objava o prestanku Trgovinskog ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Češke Republike (NN MU, br. 1/10 od 17.2.2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2010_02_1_26.html)
52. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Češke Republike o suradnji na području zaštite bilja (NN MU, br. 1/10 od 17.2.2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2010_02_1_27.html)
53. Objava o prestanku Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Bugarske o veterinarskoj suradnji (NN MU, br. 4/07 od 25.4.2007., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_04_4_61.html)
54. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Bugarske o gospodarskoj suradnji (NN MU, br. 4/07 od 25.4.2007., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_04_4_65.html)
55. Objava o prestanku Sporazuma između Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Narodne Republike Poljske o uzajamnom priznavanju ravnopravnosti školskih svjedodžbi i visokoškolskih (NN MU, br. 1/06 od 30.1.2006., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2006_01_1_13.html)
56. Objava o **prestanku valjanosti** Ugovora o uzajamnoj trgovini i plaćanju između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Slovačke Republike (NN MU, br. 6/05 od 15.7.2005., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2005_07_6_73.html)